

Katedra sociální a kulturní antropologie
Filosofická fakulta, Univerzita Pardubice
POSUDEK VEDOUCÍHO DIPLOMOVÉ PRÁCE

TÉMA: Povědomí o tradiční čínské medicíně a její popularita v České republice

AUTOR: Bc. Dorota Zapalačová

VEDOUCÍ DP: PhDr. Adam Horálek, Ph.D.

Předložená diplomová práce Doroty Zapalačové se věnuje vnímání tradiční čínské medicíny (TČM) na příkladu jejích českých uživatelů a provozovatelů. Navzdory názvu práce, který je zavádějící a který jsem doporučoval změnit, se práce povědomím nezabývá vůbec, což je ale ku prospěchu samotné práce.

Ve vymezení tématu mě překvapila charakteristika informantů. Podle kapitoly 1.4. měla autorka celkem pět informantů, z toho jednoho pacienta, ostatní byli v nějaké podobě aktivními provozovateli TČM. V předchozí kapitole ale autorka uvádí, že věk informantů – uživatelů je v rozmezí 26-60 let a informantů – praktiků 40-70 let. Jak může být jeden respondent ve věku 26-60? Autorka zřejmě má na mysli i sebe, a pak se jedná o dva respondenty ve věku 26 a 60 let, ne 26-60 let. Na místě je tedy vysvětlení.

Teoretické ukotvení práce v medicínské antropologii je spíše přehledové. Autorka sice zmiňuje jednotlivé aspekty této subdisciplíny, ale nijak některý z nich neaplikuje či blíže nerozvádí ve vztahu k vlastnímu tématu. Vztah antropologie a TČM je pak pro mě trochu nepochopitelný, např. věta: „Kulturní antropologie poskytuje účinnou metodu výzkumu tradiční čínské medicíny a její aplikace dále rozvinula její teorie, stejně tak i vytvořila komplexní hodnocení účinků...“ (s. 20). Není mi úplně jasné, jak může antropologie vytvořit hodnocení účinků? To přeci je mimo rámec antropologie, přinejmenším té kulturní či medicínské (o které autorka hovoří). I zde je přinejmenším formulace poněkud problematická.

Kapitola čtvrtá se věnuje TČM v Česku a je pro mě poněkud otázkou, proč vůbec tato kapitola v práci zůstává. Oceňuji ale fakt, že v průběhu konzultací autorka podobné popisné pasáže o TČM, které ale nesouvisejí se samotnou výzkumnou orientací práce, v textu významně zredukovala. Obdobně je to i v případě následující kapitoly páté, která se věnuje západní medicíně a jejímu vztahu k TČM. Samozřejmě, že v kontextu uživatelů i provozovatelů, ale i v rámci obecného společenského diskurzu je tato bipolarita patrná a významná, ale tak, jak jsou tyto dvě kapitoly pojeté, se příliš obecně a generativně věnují tématu, které je v práci (písemné i audiovizuální) spíše okrajové. Možná by tyto dvě kapitoly byly vhodnější jako interpretativní rámec výzkumu, tedy jako závěr kapitoly sedmé.

Kapitola věnovaná rolím je v první části příliš popisná, druhá část pak aplikačně mírně kontroverzní. Jak rozumět větě: „V návaznosti na předchozí vysvětlení významu rolí můžeme vidět, jak úze souvisí s kulturou, stejně tak, jako medicínská antropologie“ (s. 26)? Re-aplikace Goffmanovy teorie sociálních rolí na roli TČM v životě jednotlivců je sice zajímavý koncept, ale tak, jak je v textu popsán, ve mně nezbuzuje pocit, že autorka přesně pochopila původní podstatu teorie a tento myšlenkový shift je trochu nedotažený. Naopak kapitoly věnované roli zdraví a nemoci v kultuře a kultu zdraví považuji za velmi zdařilé.

Výzkumná část práce je za mě trochu problematická, protože začíná na straně 31 a končí na straně 36, čímž tvoří asi 15 procent textu, většinou reprezentovaného citacemi rozhovorů s komentářem. Kapitola 7.2. Výzkumné otázky čtenáře dozajista také zarazí, neboť teprve v sedmé kapitole se má dozvědět, jaké jsou výzkumné otázky celé práce? Realita je jiná, autorka otázky předkládá již na počátku práce a tato kapitola se naopak věnuje odpovědím, nebo se alespoň snaží o odpovědi na tyto otázky. Myslím, že odpovědi jsou srozumitelné, takže jediná potíž spočívá v názvu této podkapitoly.

Poslední kapitola se věnuje audiovizuální části, filmu s názvem Síla přírody... Tato kapitola je pojata velmi mechanicky, takže sice popisuje teoretické i metodologické ukotvení filmu, ale nijak blíže film s textem nepropojuje. To mě mrzí, protože samotný film v jeho finální podobě považuji za hodně zdařilý. Myslím si, že v porovnání s průběhem tvorby filmu, je výsledná podoba výrazně kvalitnější, nejedná se jen o soubor rozhovorů, i když v několika místech se tomu autorka stejně neubráníla. Naopak se domnívám, že výsledná podoba filmu nastavuje celému tématu práce zajímavé zrcadlo, je vstupní branou k zamyšlení nad tím, co lidi zabývající se TČM propojuje. V tomto kontextu mě mrzí, že není využit tento potenciál filmu i v textu, hlavně pak v interpretační rovině v práci s rozhovory. Obdobně mě pak mrzí, že Foucaultova teorie slibovaná na počátku práce, nebyla nijak výrazněji uplatněna, přitom v kontextu filmu a jednotlivých informací by se propojení s touto teorií nabízelo.

Závěr je, jako velmi často, pro mě zklamáním, protože místo toho, aby to byl závěr, se většinou setkávám s výčtem činností anebo dojmologií. V tomto případě se jedná o ten druhý případ. Při čtení vidím, že každý druhý (s touto pravidelností) odstavec je soubor normativizujících tvrzení, která nejsou jakkoliv verifikovatelná či podložitelná a tak, jak jsou formulovaná, jsou spíše ku škodě celé práci. Věta „Závěrem bych ráda řekla, že je důležité o své tělo pečovat...“ mi prostě k závěru diplomové práce přijde příliš kliše a nic neříkající.

Práci musím hodnotit dvojmo. Textová část je velmi morfologická, velmi schematická až mechanická a sama o sobě nepřináší žádné velké zjištění či teoreticko-metodologické inovativní řešení. Na druhou stranu se ale autorka snaží o inovativní teoretické ukotvení tématu, které v rámci medicínské antropologie má své tradiční místo, když se pokouší kromě obligátního Foucaulta aplikovat i teorii rolí E. Goffmana, byť toto použití je vzhledem k chabějšimu vysvětlení/obhájení diskutabilní. Práce po formální stránce pracuje vhodně s literaturou, cituje a po jazykové stránce patří spíše ke kvalitnějším. Použitá literatura je hojně zastoupená literaturou, která není antropologicky odborná, což se projevuje

v samotném textu, kdy autorka smazává rozdíly mezi tím, co je tvrzení TČM a co je kritický přístup antropologie. Pokud bych měl hodnotit samotnou textovou práci, hodnotil bych ji známkou D.

Druhá část, kterou představuje cca 20minutový film, je výrazně lépe zpracovaná. Scénář filmu je srozumitelný, má inherentní souslednost, děj a jednotlivé rozhovory se zdají zapadat do mozaiky obrazu TČM u zvolených informantů. Oceňuji také to, že se nejedná o statické rozhovory, ale patřičné propojení s obrazem TČM v praxi. Myslím si, že by filmu prospěl ještě větší důraz na žitost TČM namísto rozhovorů, k čemuž se místy film přibližuje. Tuto část bych hodnotil známkou B.

Jako vedoucí také hodnotím progres práce studentky. Byť práce není dokonalá, prošla velkým kvalitativním růstem během zpracování. Jednoznačně příjemně jsem překvapen výslednou podobou filmu, v případě textové práce vidím snahu autorky, ale výsledek není stále za mě zcela dobrý.

S ohledem na slovní hodnocení výše hodnotím práci kladně, doporučuji ji k obhajobě a navrhuji výslednou známku C.

V Pardubicích dne 16. 5. 2024

PhDr. Adam Horálek, Ph.D.